 Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»	***СИЛАБУС*** ***навчальної дисципліни*** ***«Українська мова за професійним спрямуванням»***
Рівень вищої освіти	Бакалавр забезпечення військ (сил) з радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки військ
Спеціальність	К6 Забезпечення військ (сил)
Статус дисципліни	Загальна. Обов'язкова, реалізується в блоці переліку навчальних дисциплін циклу гуманітарної підготовки
Мова викладання	Українська
Обсяг дисципліни	2 кредити ECTS 60 годин., з них: під керівництвом викладача лекцій – 6 год., групових занять – 28 год., контрольних заходів– 6 год.; на самостійну роботу – 20 год.
Курс/півріччя	1 курс (1, 2 семестр)
Лінк на дисципліну	https://iiiii-my.sharepoint.com/:w:/g/personal/natalia_pysarska_khpi_edu_ua/IQBnVPLJrR9PT4EsEFuYA1mtAWP-GoGYgntIUl60XKpFFSE?e=dHZHB1
Оригінальність дисципліни	До майбутніх офіцерів висуваються високі вимоги, які полягають не лише в досконалих знаннях свого фаху, але й у високому рівні володіння українською мовою, вільному користуванні нею в усіх сферах, зокрема військовій (професійній) та офіційно-діловій. Уміння спілкуватись мовою професії сприяє швидкому засвоєнню спеціальних дисциплін, підвищує ефективність праці, допомагає орієнтуватися у професійній діяльності та ділових контактах.

Ключові слова	Українська мова, літературна мова, мовна норма, функціональні стилі, науковий стиль, мовна компетенція, мовленнєва компетенція, ділове мовлення, діловий етикет, лексика, лінгвістика, мовознавство, термінознавство, перекладознавство.
Викладач	***ПИСАРСЬКА Наталія Віталіївна*** Доцент Досвід роботи – 19 років. Автор понад 50 наукових та навчально-методичних праць. Викладач з дисциплін: «Українська мова за професійним спрямуванням», «Мова прфесійного навчання», «Українська мова як іноземна». Детальніше про викладача на сайті кафедри ***Підвищення кваліфікації:*** 1) Підвищення кваліфікації у Міжгалузевому інституті післядипломної освіти НТУ «ХПІ» з 29.09.2025 по 28.11.2025 року. Тема: «Інноваційна діяльність педагогічних працівників: відповідь на виклики сучасності». Свідоцтво ПК 36627007/100141-25 від 28.11.2025 року. Обсяг: 6 кредитів (180 годин). Наказ НТУ «ХПІ» № 2450 С від 24.12.2025 р. 2) Підвищення кваліфікації на кафедрі педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка з 27.10.2025 по 05.12.2025 року. Тема: «Цифрова компетентність викладача закладу вищої освіти». Сертифікат ДО № 22344-25. Обсяг: 6 кредитів (180 годин). Наказ НТУ «ХПІ» № 2448 С від 23.12.2025 р. ***Контактні дані***: natalia.pysarska@khpi.edu.ua Кафедра української мови
Чому дисципліна для мене є важливою/корисною/ актуальною?	Майбутній офіцер повинен добре знати українську мову й використовувати її під час виконання службових обов'язків. Глибокі знання професійної мови допоможуть краще оволодіти фахом, підвищити ефективність праці, адже мова визначає культуру й компетентність фахівця. Навчальна дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» покликана сформувати мовну особистість, обізнану з культурою усного й писемного мовлення, яка вміє в повному обсязі використовувати набуті знання, вміння й навички для оптимальної мовної поведінки у професійній сфері, оволодіти теоретичними знаннями, уміннями й навичками володіння державною мовою в усіх сферах діяльності.
Які знання я отримаю?	Унаслідок вивчення навчальної дисципліни курсант повинен знати: правила складання наукових і ділових документів; загальні положення ділової української мови; основні вимоги до написання ділових паперів у військовому й цивільному діловому мовленні; основні вимоги до усного й писемного ділового мовлення; основні етапи роботи під час підготовки тексту до виступу; основні поняття й категорії термінознавства та перекладознавства; українську фахову термінологію; види й правила перекладання; лексичні, граматичні й стилістичні норми сучасної української мови.

Які вміння я розвину?	Унаслідок вивчення навчальної дисципліни курсант повинен вміти: укладати наукові праці й ділові папери, зокрема редагувати документи; готувати реферати, наукові повідомлення, доповіді і самостійно добирати літературу з потрібних тем; користуватися різними типами лексикографічних джерел і спеціальною термінологією свого фаху, основними принципами мовного етикету; здійснювати усне й писемне наукове та ділове спілкування.
Що мене очікує?	Використання державної мови на відповідних посадах, особливо під час виконання службових обов'язків, оскільки рівень володіння мовою – це важливий аспект професійної діяльності військовослужбовця; правильне мовлення фахівця підвищує ефективність роботи; допомагає краще орієнтуватися у службових ситуаціях; точно віддавати, розуміти й виконувати накази; сприяє підвищенню авторитету в колективі тощо. Мовна освіта допомагає опанувати лексику певного фаху державною мовою, закріплює навички наукової й ділової комунікації, сприяє поглибленню знань норм сучасної української літературної мови, загалом формує мовну, мовленнєву й комунікативну компетенцію офіцерів.
Якого результату я досягну?	Здатність вільно спілкуватися державною мовою, як усно, так і письмово, відповідати, пояснювати, розуміти пояснення, дискутувати, звітувати державною мовою на достатньому для професійної діяльності рівні.
Де я зможу застосувати отримані знання та вміння?	Майбутні офіцери зможуть застосувати набуті знання, отримані професійно зорієнтовані уміння й навички вільного володіння українською літературною мовою у військовій галузі (фаховій сфері) та цивільному житті.
Зміст навчальної дисципліни	**МОДУЛЬ І. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ** **Тема 1. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА Й МОВНА КУЛЬТУРА** Лекцій – 2 год. **Тема 2. КУЛЬТУРА УСНОГО СПІЛКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ** Групових занять – 2 год. Самостійної роботи – 2 год. **Тема 3. ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ** Групових занять – 4 год. Самостійної роботи – 2 год. **Тема 4. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ** Групових занять – 4 год. Самостійної роботи – 2 год. **Тема 5. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ У ВІЙСЬКОВІЙ ЧАСТИНІ (УСТАНОВІ)** Групових занять – 6 год. Самостійної роботи – 4 год. **Залік –** (2 год.)

	МОДУЛЬ ІІ. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА. НАУКОВА ЛІТЕРАТУРА **Тема 6. ПЕРЕКЛАД ТА РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТІВ** Лекцій – 2 год. Групових занять – 6 год. Самостійної роботи – 6 год. **Тема 7. НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** Лекцій – 2 год. Групових занять – 6 год. Самостійної роботи – 4 год. **Контрольне заняття** – (2 год.). **Залік –** 2 год.
Інформаційні джерела	1. Бєлова К.В. Українська мова за професійним спрямуванням для військовослужбовців: навчальний посібник / К. В. Бєлова, І. І. Снігурова, О. В. Дяченко, Н. В. Писарська .− Харків : НТУ «ХПІ», 2021. – 161 с. 2. Українська мова професійного спрямування : метод. вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Українська мова (професійного спрямування)» для студентів 1-го курсу Навч.-наук. ін-ту механіч. інженерії та транспорту / уклад.: К. В. Бєлова, В. В. Субботіна, Н. В. Писарська ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Форт, 2022. – 45 с. 3. Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу "Українська мова" [Електронний ресурс] : для студентів комп'ютерних спеціальностей / уклад.: С. М. Чернявська [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2022. – 40 с. 4. Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу "Українська мова" [Електронний ресурс] : для студентів електроенергетичних спеціальностей / уклад.: С. М. Чернявська [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2022. – 44 с. 5. Методичні вказівки з курсу "Українська мова (професійного спрямування)" [Електронний ресурс] : для студентів спец. 162 "Біотехнології та біоінженерія" / уклад.: С. М. Чернявська [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2022. – 38 с. 6. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни "Українська мова (професійного спрямування)" [Електронний ресурс] : для студентів комп'ютерних спец. / уклад.: В. А. Сухоруков, О. В. Шокуров, О. В. Дяченко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2023. – 50 с. 7. Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни "Українська мова" [Електронний ресурс] : для студентів хім. спец. Ч. 1 / уклад.: Л. Я. Терещенко, С. М. Чернявська, С. А. Лещенко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2023. – 23 с. 8. Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Українська мова» (професійного спрямування) для студентів 1-го курсу спеціальності 132 «Матеріалознавство» / Уклад.: В. В. Субботіна, Н. В. Писарська. – Харків: НТУ «ХПІ», 2023. – 44 с. [Електронний ресурс] 9. Методичні вказівки з курсу «Українська мова (професійного спрямування)» для здобувачів І (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 161 «Хімічні технології та інженерія» / уклад. Д.В. Мірошниченко, О.М. Кримець, М.Ю. Лухіна. – Харків : НТУ «ХПІ», 2024. – 41 с. 10. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Українська мова» для студентів хімічних спеціальностей. Частина ІІ / Уклад. : Л. Я. Терещенко, С. М. Чернявська, В. А. Сухоруков. – Харків : НТУ «ХПІ», 2024.

	– 22 с. [Електронний ресурс] 11. Методичні вказівки з дисципліни “Українська мова (професійного спрямування)” [Електронний ресурс] : для студентів спец. “Комп’ютерні науки” / уклад.: С. М. Чернявська, С. Ю. Гавриленко, О. Є. Немерцова, О В. Дяченко ; Нац. техн. ун-т “Харків. політехн. ін-т”. – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2025. – 42 с. 12. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни "Українська мова (професійного спрямування)" [Електронний ресурс] : для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спец. "Хімічні технології та інженерія", ("Технічна електрохімія та хімічні технології рідкісних розсіяних елементів") / уклад.: О. М. Кримець, М. Ю. Лухіна, С. А. Лещенко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ "ХПІ", 2025. – 42 с. 13. Методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Українська мова (професійного спрямування)" [Електронний ресурс] : для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою "Енергоефективність і комп'ютерна хімічна інженерія" спец. G1 "Хімічні технології та інженерія" / уклад.: О. М. Кримець, М. Ю. Лухіна, А. М. Миронов ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ "ХПІ", 2025. – 44 с. 14. Методичні вказівки з навчальної дисципліни "Українська мова (професійного спрямування)" [Електронний ресурс] : для здобувачів I (бакалаврського) рівня вищої освіти спец. G2 "Технології захисту навколишнього середовища". Ч. 1. Наукове і ділове спілкування як складники фахової діяльності / уклад.: Н. В. Писарська, Т. Б. Новожилова, О. В. Дяченко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ "ХПІ", 2025. – 23 с. 15. Офіційно-діловий стиль: правила укладання документів різних видів [Електронний ресурс] : навч. посібник / М. П. Заверющенко, О. М. Кримець, С. М. Чернявська, О. В. Шокуров ; Нац. техн. ун-т “Харків. політехн. ін-т”. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2025. – 160 с. 16. Заверющенко М. П., Кримець О. М., Чернявська С. М. Українська мова (професійного спрямування) : навч. посібник для студентів усіх спец ; Нац. техн. ун-т “Харків. політехн. ін-т”. Харків, 2026. 229 с.
«Правила гри»	Механізм реалізації кінцевої мети, досягнення необхідного рівня знань та сформованості вмінь ґрунтується на використанні індивідуального підходу до навчання кожного окремого слухача, мотивованого спонукання слухачів до спроби самостійного розв’язання проблемних питань, які пропонуються викладачем, з використанням на деяких заняттях сучасних інформаційних технологій. Основними видами занять із дисципліни є лекції, групові заняття та самостійна робота. Лекція (лекція-бесіда) – це основний вид навчальних занять, призначений для надання тим, хто навчається, нових теоретичних знань. Лекція проводиться методом усного викладання нового теоретичного матеріалу в поєднанні з методом демонстрації (показу). Лекція є елементом курсу навчання, який охоплює основний теоретичний матеріал навчальної дисципліни. Групове заняття – це вид навчального заняття, під час якого науково-педагогічний працівник методом усного викладення матеріалу в поєднанні з методом демонстрації (показу) викладає новий навчальний матеріал шляхом опитування, у поєднанні із практичними завданнями, контролює засвоєння слухачами цього матеріалу

	і сприяє його закріпленню. Самостійна робота слухачів є основним засобом засвоєння навчального матеріалу. Вона здійснюється з метою відпрацювання та засвоєння визначеного навчального матеріалу; закріплення і поглиблення знань та практичних умінь та навичок; виконання індивідуальних завдань з навчальної дисципліни; підготовки до майбутніх занять і контрольних заходів; формування у курсантів культури розумової праці, самостійності та удосконалення мовної та мовленнєвої компетенцій. Контроль знань є складовою частиною навчального процесу і органічно взаємопов'язаний із засвоєнням навчального матеріалу та формуванням професійної майстерності слухачів. При вивченні дисципліни передбачається три види контролю: поточний, семестровий та підсумковий. Складником процесу навчання є система контролю та звітності студентів за якістю засвоєння навчального матеріалу. Головна мета контролю полягає в забезпеченні наукового рівня придбаних студентами знань, міцності сформованих у них вмінь та навичок. Кількість контрольних заходів, форми їх проведення, періодичність доводяться до студентів на початку вивчення дисципліни та навчального семестру. Під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» застосовуються вхідний, поточний, самоконтроль, модульний, підсумковий контроль знань. Усі ці види контролю тісно взаємопов'язані та організовано таким чином, щоб стимулювати ефективність самостійної роботи та забезпечити об'єктивність оцінення рівня знань курсантів. При цьому враховуються види занять, передбачених навчальним планом: лекції, групові заняття, самостійна робота. Перевірка та оцінення знань курсантів з дисципліни може проводитися декількома методами. Поточний контроль успішності здійснюється на кожному занятті шляхом проведення усного та письмового опитування, перевірки виконання практичних завдань. Він призначений для перевірки якості засвоєння навчального матеріалу, стимулювання навчальної роботи курсантів та вдосконалення методики проведення занять. Після закінчення основних розділів проводяться контрольні заняття. Поточний контроль проводиться науково-педагогічними працівниками на всіх видах навчальних занять. Основна мета поточного контролю - забезпечення зворотного зв'язку між викладачами - слухачами у процесі навчання, перевірка готовності слухачів до виконання наступних навчальних завдань, а також забезпечення управління їх навчальною мотивацією. Інформація, отримана під час поточного контролю, використовується для коригування методів і способів навчання, а також для самостійної роботи слухачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування або письмового контролю, чи тестування за допомогою технічних засобів і під час проведення навчальних занять, оцінювання доповідей слухачів на заняттях. Модульний контроль – це контроль знань курсантів після вивчення логічно завершеної частини (модуля) програми навчальної дисципліни. Модульний контроль може проводитися у формі контрольної роботи, тестування, виконання контрольних завдань тощо. Модульний контроль є обов'язковим елементом модульно-рейтингового контролю якості засвоєння курсантами навчального матеріалу. Семестровий контроль проводиться після закінчення вивчення розділу у вигляді заліку і забезпечує оцінювання якості засвоєння слухачами матеріалу навчальної дисципліни за розділ. До семестрового контролю допускаються курсанти у разі відсутності незадовільних оцінок за

	результатами поточного контролю на заняттях. Підсумковий контроль проводиться з метою перевірки рівня якості підготовки курсантів, їх відповідності освітньо-кваліфікаційним характеристикам. Він здійснюється у формі диференційованого заліку за курс навчання з урахуванням результатів модульних контролів за всі розділи дисципліни (із можливим застосуванням, за рішенням кафедри, контрольних завдань). Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку в термін, визначений графіком – календарем навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою навчальної дисципліни. Критерії оцінювання відповіді курсанта розроблено таким чином, що на заліку враховується повнота і правильність відповіді, а також здатність курсанта узагальнювати отримані знання, застосовувати вивчені правила в різних ситуаціях, аналізувати й оцінювати факти. Підсумковий контроль проводиться із закінченням вивчення програми навчальної дисципліни у вигляді заліку і забезпечує оцінювання якості засвоєння слухачами матеріалу навчальної дисципліни. До підсумкового контролю допускаються слухачі у разі відсутності незадовільних оцінок за результатами поточного контролю на заняттях та семестрового контролю. Оцінювання результатів екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою, ECTS та національною шкалою, і становить: 90…100 балів (A), за національною шкалою – “відмінно”, 80…89 балів (B) - “дуже добре”, 65…79 балів (C) - “добре”, 55…64 бали (D) – “задовільно”, 50…54 бали (E) - “достатньо”, 35…49 балів (Fx) – “незадовільно” з можливістю повторного складання, 1…34 бали (F) – “несприйнятно” з обов’язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.
Додатково	Детальнішу інформацію про навчальну дисципліну «Українська мова за професійним спрямуванням»» наведено в робочій програмі навчальної дисципліни.